

УДК [159.923.2.018:17.023.34:17.035.3]:331.101.32(4)«20»
DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2026.27.8>

ЧИННИКИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОБРОБУТУ: РОЛЬ МОРАЛЬНИХ ДЕТЕРМІНАНТ

Олександр Крупнік

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000
<https://orcid.org/0009-0005-4551-0164>
e-mail: oleksandr.krupnik@lnu.edu.ua*

Статтю присвячено аналізу чинників психологічного добробуту особистості в контексті сучасних психологічних досліджень. Метою роботи є узагальнення результатів наукових розвідок, спрямованих на виявлення соціально-економічних, особистісних, ціннісних і моральних детермінант психологічного добробуту. Розглянуто гедоністичний та евдемоністичний підходи до вивчення феномену, представлені працями Н. Бредберна, Е. Дінера, М. Селігмана, К. Рифф, Р. Райана, Е. Десі та ін., які акцентують увагу на ролі як зовнішніх умов життя, так і внутрішніх ресурсів особистості. Проаналізовано результати досліджень М. Шілдса і С. Прайса, Д. Канемана та Е. Дітона, Р. Істерліна, Б. Стівенсон і Д. Вулферса, що засвідчують значущий вплив соціально-економічних чинників, доходу та суб'єктивного фінансового сприйняття на психологічний добробут. Окрему увагу приділено особистісним чинникам: на основі мета-аналізу Дж. Енгліма, а також узагальнень Ф. Манна та колег розкрито роль рис особистості, метарис Стабільності й Пластичності та саморегуляції у підтриманні добробуту. Проаналізовано внесок ціннісних орієнтацій і просоціальної поведінки за даними кроскультурних досліджень Ф. Сортейкса і Ш. Шварца, М. Гросца, К. Лехнера, а також огляду Г. Дітмар і співавторів. Центральне місце в статті посідає аналіз моральних чинників психологічного добробуту. Узагальнено результати досліджень С. Сюя та колег, Д. Гарсії, П. Цуї, А. Озсарі й А. Горучу, а також мета-аналізу М. Герінга, які засвідчують стабільний позитивний зв'язок між моральною ідентичністю, просоціальною орієнтацією та показниками суб'єктивного й евдаймонічного добробуту, а також негативний вплив морального відсторонення на психологічний добробут. Зроблено висновок про актуальність подальших досліджень моральних чинників як перспективного напрямку психологічної науки.

Ключові слова: психологічний добробут, чинники психологічного добробуту, моральна ідентичність, моральні диспозиції, моральне відсторонення.

Постановка проблеми. Психологічний добробут стабільно перебуває у фокусі уваги сучасної психологічної науки. Його значущість для розуміння функціонування та розвитку особистості зумовлює стійкий науковий інтерес до цього феномену. У наукових дослідженнях психологічний добробут розглядається у широкому концептуальному контексті – як багатовимірне утворення, що поєднує суб'єктивне відчуття задоволеності життям, емоційний стан та індивідуальну оцінку якості життя. Така багатокомпонентність, з одного боку, відображає складність і цілісність феномену, а з іншого, ускладнює його однозначне теоретичне визначення. Водночас у сучасних соціально-політичних умовах особливої актуальності набуває дослідження чинників психологічного добробуту, зокрема тих, що зумовлюють його формування та сприяють зміцненню.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичне та емпіричне осмислення психологічного добробуту значною мірою пов'язане з розвитком позитивної

психології – напряму, в межах якого сформовано ключові підходи до його інтерпретації. Центральне місце серед них посідають концепції гедоністичної та евдемоністичної парадигм, які репрезентують різні уявлення про природу психологічного добробуту. Гедоністичний підхід, представлений працями Н. Бредберна, Е. Дінера, П. Брікмена, Д. Кемпбелла, Н. Шварца, Ф. Штрака, Р. Девідсона та ін., зосереджується на переживанні задоволення, позитивних емоцій і мінімізації страждання. Натомість евдемоністична парадигма, розроблена М. Селігманом, К. Рифф, Р. Райаном, Е. Десі, М. Стігером та ін., розглядає добробут як процес реалізації особистісного потенціалу, орієнтацію на розвиток і пошук життєвого сенсу. У межах обох підходів чинники психологічного добробуту розглядаються як результат складної взаємодії зовнішніх умов життєдіяльності та внутрішніх особистісних характеристик індивіда (див. таблиця 1).

Таблиця 1

Ключові компоненти та чинники психологічного добробуту

Компоненти		
1	2	3
Н. Бредберн (1969)	Позитивний афект (positive affect)	Почуття радості, гордості, захоплення.
	Негативний афект (negative affect)	Негативні емоції та форми емоційного дискомфорту.
Е. Дінер (1984)	Задоволеність життям (life satisfaction)	Суб'єктивне оцінювання життєвих обставин поряд з афективними переживаннями.
К. Рифф (1995)	Самоприйняття (self-acceptance)	Позитивне ставлення до себе, прийняття власних рис, досвіду і минулого.
	Позитивні стосунки (positive relations)	Наявність довірливих, підтримуючих міжособистісних зв'язків.
	Автономія (autonomy)	Незалежність у прийнятті рішень, внутрішня саморегуляція.
	Управління середовищем (environmental mastery)	Здатність ефективно впливати на умови власного життя.
	Цілеспрямованість (purpose in life)	Орієнтація на життєві цілі, наявність сенсу.
	Особистісний розвиток (personal growth)	Самовдосконалення, відкритість до нового, здатність до зростання.
Р. Райан, Е. Десі (2002)	Компетентність (competence)	Відчуття ефективності, розвиток навичок, подолання труднощів.
	Приналежність (relatedness)	Глибоке емоційне включення у значущі стосунки, відчуття підтримки.
	Автономія (autonomy)	Поведінка, керована внутрішніми цінностями та мотивацією.
К. Клонінгер (2004)	Самокерованість (self-directedness)	Усвідомлений контроль над поведінкою, відповідальність, внутрішня ефективність.
	Кооперативність (cooperativeness)	Соціальна орієнтація, емпатія, готовність до підтримки, толерантність.
	Самотрансцендентність (self-transcendence)	Вихід за межі особистих інтересів, єдність із природою, суспільством і духовними цінностями.
М. Стігер, Т. Каудан (2013)	Цілісність (coherence)	Сприйняття життя як впорядкованого та зрозумілого.
	Цілеспрямованість (purpose)	Наявність важливих життєвих орієнтирів, цілей і напрямку.
	Значущість (significance)	Переконання у внутрішній цінності життя, його унікальності та вартості.

Продовження таблиці 1

1	2	3
<i>М. Селігман (2002, 2018)</i>	Позитивні емоції (positive emotions)	<i>Присмні емоційні переживання та відчуття задоволення.</i>
	Залученість (engagement)	<i>Повне занурення у діяльність, відданість процесу.</i>
	Стосунки (relationships)	<i>Соціальна приналежність, підтримка та емоційна близькість.</i>
	Сенс (meaning)	<i>Усвідомлення життєвої мети, наявність ціннісної основи.</i>
	Досягнення (accomplishment)	<i>Реалістичні цілі, що підвищують самооцінку, впевненість та мотивація.</i>
Чинники		
<i>М. Шілдс, С. Прайс (2005); Д. Канеман, Е. Дітон (2010); Р. Істерлін та ін. (2010); Б. Стівенсон, Д. Вулферс (2013); Е. Брюгген та ін. (2017)</i>	Соціально-економічні умови	<i>Рівень доходу та зайнятість, здоров'я та життєві обставини, соціальна підтримка, суб'єктивне фінансове сприйняття</i>
<i>Дж. Гауер, Г. Буш, Дж. Картнер (2011); Д. Енглім та ін. (2020); Ф. Манн та ін. (2021)</i>	Особистісні риси	<i>Риси особистості (екстраверсія, сумлінність), метариси (стабільність, пластичність), саморегуляція (контроль уваги й дій, цілеспрямованість)</i>
<i>Г. Діттмар та ін. (2014); Ф. Сортейкс, Ш. Шварц (2017); М. Гросс, Ш. Шварц, К. Лехнер (2021).</i>	Ціннісно-мотиваційні аспекти	<i>Орієнтація на особистісне зростання, відкритість до змін, доброзичливість, просоціальна поведінка</i>

Дослідження М. Шілдса та С. Прайса у Великобританії засвідчують значний вплив соціально-економічних чинників на психологічний добробут: нижчі його показники характерні для осіб із захворюваннями, безробітних, економічно неактивних та мешканців малозабезпечених і соціально несприятливих районів. Зменшене сприйняття соціальної підтримки частіше спостерігається серед чоловіків, одиноких або розлучених осіб, представників етнічних меншин та людей з низьким рівнем освіти. Вищий дохід, навпаки, позитивно корелює з психологічним добробутом [21]. Подібні результати отримали Д. Канеман та Е. Дітон, які встановили, що дохід підвищує загальну оцінку життя, тоді як емоційний добробут зростає лише до певного рівня; низький дохід посилює негативні емоції, особливо за умов хвороби, самотності чи розлучення [16]. На макро-рівні Р. Істерлін виявив, що економічне зростання підвищує добробут у короткостроковій перспективі, однак у довгостроковому періоді цей зв'язок послаблюється, що отримало назву «парадоксу Істерліна» [9]. Водночас дослідження Б. Стівенсон і Д. Вулферса спростовують ідею «насичення» доходу: позитивний зв'язок між доходом і суб'єктивним добробутом зберігається навіть за високих доходів і має логарифмічний характер. Ця залежність простежується як між країнами, так і всередині них, що свідчить про тривалий вплив економічного зростання на рівень щастя [24]. Разом з тим добробут визначається не лише об'єктивним доходом, а й його суб'єктивним сприйняттям. За Е. Брюгген, суб'єктивний фінансовий добробут відображає відчуття здатності підтримувати бажаний рівень життя нині та в майбутньому й залежить від фінансових установок, поведінки, соціальних порівнянь і життєвих обставин. Таким чином, фінансовий добробут

є комплексним, суб'єктивним і динамічним феноменом, що поєднує матеріальні, психологічні та соціальні складові [3].

У наукових працях підкреслюється роль рис особистості як важливого чинника стійкого психологічного добробуту. Так, у мета-аналізі Д. Енгліма та колег виявлено стабільний зв'язок між базовими рисами особистості та різними аспектами добробуту. У моделі Великої П'ятірки ключовим предиктором виступає низький рівень невротизму, що свідчить про значущість емоційної стабільності, тоді як у моделі НЕХАСО найсильнішим фактором є екстраверсія, яка відображає соціальну активність і позитивну емоційність. Сумлінність виявилася значущою в обох моделях, що вказує на її роль у досягненні життєвих цілей і підтриманні внутрішньої узгодженості. Водночас окремі риси по-різному пов'язані зі складовими добробуту: відкритість – з особистісним зростанням, сумлінність – із життєвою метою, а невротизм – із негативними емоціями [1]. Подальше узагальнення запропонували Ф. Манн та колеги, показавши, що метариси Пластичність і Стабільність краще пояснюють варіації добробуту, ніж окремі риси. Особливе значення має Стабільність, яка поєднує сумлінність, доброзичливість і низький невротизм та пов'язана зі здатністю підтримувати емоційну рівновагу й цілеспрямовану поведінку в часі [17]. Такі висновки відповідають результатам досліджень саморегуляції, які демонструють, що контроль уваги та дій сприяє формуванню ідентичності, підвищенню самооцінки й суб'єктивного добробуту. Орієнтація на дію та здатність фокусуватися на релевантних стимулах забезпечують вибір досяжних життєвих цілей і послідовну поведінку, узгоджену з ціннісним «Я» особистості [14].

Взаємозв'язок між психологічним добробутом і ціннісними орієнтаціями активно аналізується в сучасному науковому дискурсі. У кроскультурному дослідженні Ф. Сортейкса та Ш. Шварца (32 країни) встановлено, що цінності особистісного зростання та відкритості до змін позитивно пов'язані з добробутом, тоді як цінності самозахисту та конформності демонструють негативний ефект. Доброзичливість загалом сприяє підвищенню добробуту завдяки підтриманню міжособистісних зв'язків, однак сила цього впливу залежить від рівня культурного егалітаризму: у менш егалітарних суспільствах індивідуальні цінності мають сильніший позитивний ефект, тоді як у більш егалітарних – роль цінностей нівелюється через розвинену соціальну підтримку [22]. Подальші дослідження М. Гросца, Ш. Шварца і К. Лехнера засвідчили двонапрямний причинний зв'язок між відкритістю до змін і суб'єктивним добробутом, причому найбільший позитивний ефект спостерігається у віковій групі 18–35 років. Консервативні цінності не демонстрували стабільно негативного впливу, а роль цінностей самопідсилення залишається суперечливою та залежною від індивідуального й контекстуального рівнів аналізу [12]. Наявність оберненої кореляції з матеріалістичними орієнтаціями підтверджується оглядом емпіричних досліджень, здійсненим під керівництвом Г. Дітмар, що засвідчив стійкий зв'язок матеріалізму зі зниженням рівнем психологічного добробуту, включно із задоволеністю життям, суб'єктивним щастям і самореалізацією. Такий ефект пояснюється фрустрацією базових психологічних потреб автономії, компетентності та пов'язаності, особливо за умов пріоритету матеріальних цілей над нематеріальними [8]. Водночас мета-аналітичні дані підтверджують позитивний зв'язок між просоціальною поведінкою та психологічним добробутом. Найсильніший ефект простежується щодо евдаймонічного добробуту, пов'язаного із сенсом життя та самореалізацією, особливо у випадку неформальної допомоги у повсякденних соціальних взаємодіях. Просоціальна активність молодих людей асоціюється з вищим рівнем психологічного добробуту, що підкреслює її значущість як одного з ключових чинників його зміцнення [15].

Аналіз чинників психологічного добробуту засвідчив його виразний багатовимірний характер і неможливість зведення цього феномену виключно до переживання

задоволення, суб'єктивного відчуття щастя або, навпаки, лише до показників самореалізації, наявності сенсу життя чи автономії особистості. Важливу роль у його формуванні відіграє соціальний контекст, зокрема якість міжособистісних стосунків, соціальна підтримка, прийняття та відчуття належності. Водночас дослідження, спрямовані на аналіз моральних детермінант психологічного добробуту, залишаються відносно нечисленими, однак вирізняються високим науковим і практичним значенням в умовах сучасних соціокультурних трансформацій. До таких детермінант належать моральні диспозиції особистості, моральна ідентичність, психологічні механізми морального відсторонення, а також ставлення до моральних рішень у процесі вибору та поведінки (див. таблиця 2).

Таблиця 2

Емпіричні дослідження моральних детермінант психологічного добробуту

С. Сью та ін. (2022)	Моральні риси особистості (good personality model)	Тип особистості, що керується етичними принципами у поведінці, прийнятті рішень і ставленні до інших.	Виявлено, що сумлінність, альтруїзм, дружжелюбність і великодушність мають прямий позитивний вплив на психологічний добробут (задоволеність життям, позитивний афект). Соціальна підтримка та сенс життя виступають медіаторами цього зв'язку, причому соціальна підтримка є більш значущим чинником у колективістському культурному контексті.
Д. Гарсія, С. Мораді, С. Амато, А. Гранжар, К. Клонінгер (2018); П. Цуї та ін. (2021); М. Герінг та ін. (2024)	Моральна ідентичність (moral identity)	Конструкт, що відображає самосприйняття, організоване навколо набору моральних рис.	Встановлено стабільний позитивний зв'язок між моральною ідентичністю та психологічним і суб'єктивним добробутом. Інтерналізація та символізація моральних цінностей, а також якість зобов'язання до ідентичності посилюють задоволеності життям, позитивний афект, сенс життя та самооцінку. Мета-аналіз підтвердив узгодженість цих результатів у різних культурних контекстах.
Ц. Го та ін. (2021), Х. Чжао та ін. (2020)	Моральне відсторонення (moral disengagement)	Раціоналізація неетичної поведінки, щоб виправдати її або подати як морально прийнятну.	Узагальнені результати засвідчують зворотний зв'язок між моральним відстороненням і психологічним добробутом. Підвищення рівня морального відсторонення асоціюється зі зниженням задоволеності життям, посиленням негативних емоцій і погіршенням емоційного стану. Цей зв'язок опосередковується екстернальним локусом контролю, заздрістю та зниженням просоціальної поведінки, тоді як чесність-скромність виконує модераторну функцію.
А. Озарі, А. Горучу (2023)	Моральні переконання у спорті (moral decision-making attitude)	Сприйняття морального вибору в спорті, особливо щодо дій, які можна вважати шахрайством.	Виявлено негативний зв'язок між схильністю до шахрайства та рівнем психологічного добробуту спортсменів, а також позитивний зв'язок між орієнтацією на чесну конкуренцію та вищою задоволеністю життям і загальним психологічним благополуччям.

Згідно з гіпотезою, висунутою С. Сюєм та його колегами, психологічний добробут особистості значною мірою зумовлений наявністю комплексу рис характеру, які разом формують модель «високоморальної особи» (good personality). Ця модель відображає зразковий тип особистості в китайській культурі, що керується етичними принципами у поведінці, прийнятті рішень і ставленні до інших. З метою глибшого розуміння взаємозв'язку між особистісними рисами та добробутом автори включили до аналізу дві проміжні змінні – соціальну підтримку та усвідомлення сенсу життя. Отримані результати свідчать, що сумлінність, альтруїзм, дружелюбність і великодушність мають прямий позитивний вплив на психологічний добробут, зокрема на задоволеність життям і частоту переживання позитивних емоцій. Соціальна підтримка й сенс життя виконують посередницьку функцію в цьому зв'язку, причому соціальна підтримка виявилася більш вагомим чинником. Така особливість пояснюється колективістським культурним контекстом Китаю, у межах якого збереження соціальної гармонії та міжособистісних зв'язків є ключовими джерелами відчуття належності й безпеки. Моральні риси сприяють активній соціальній взаємодії та про-соціальній поведінці, що не лише зміцнює соціальні зв'язки, а й поглиблює усвідомлення життєвого сенсу, підвищуючи загальний рівень психологічного добробуту [25].

В емпіричному дослідженні Д. Гарсії та співавторів проаналізовано взаємозв'язок між моральною ідентичністю особистості та складовими психологічного добробуту на основі PERMA-моделі М. Селігмана та трьохкомпонентної моделі особистості К. Клонінгера. Отримані результати засвідчили, що майже всі компоненти психологічного добробуту позитивно корелюють із моральною ідентичністю, що має важливе прикладне значення для програм морально-психологічного розвитку. Найсильнішими предикторами виявилися залученість, кооперативність і самотрансцендентність, які пов'язані не лише з моральною чутливістю, а й із формуванням внутрішньої цілісності, гармонії та осмисленості життя. Особливе місце посідає самотрансцендентність як багатовимірний конструкт, що відображає здатність виходити за межі егоцентричних інтересів і орієнтуватися на універсальні цінності, виконуючи інтегративну функцію в розвитку моральної ідентичності [10]. Подібні результати отримано в дослідженні П. Цуї, присвяченому аналізу взаємозв'язку моральної ідентичності та психологічного добробуту в межах теорії евдаймонічної ідентичності. Психологічний добробут розглядався як поєднання задоволеності життям і переважання позитивного афекту над негативним. Висунуто й підтверджено гіпотезу про медіаторну роль якості зобов'язання до ідентичності, яка відображає глибину, стабільність і усвідомленість прийняття особистістю власних цінностей. Емпіричні дані показали, що інтерналізація та символізація моральних цінностей мають прямий і статистично значущий зв'язок із задоволеністю життям і позитивним афектом, тоді як якість зобов'язання визначає силу цього зв'язку. Таким чином, вирішальне значення має не лише наявність моральних цінностей, а й їхня глибока інтеграція та стабільна підтримка в структурі особистісної ідентичності [6].

Моральне відсторонення проявляється у схильності особистості виправдовувати неетичні чинки або знижувати власну відповідальність за них, що дозволяє порушувати моральні норми без переживання провини чи внутрішнього дискомфорту. Дослідження свідчать про наявність зворотного зв'язку між моральним відстороненням і психологічним добробутом: зростання морального відсторонення асоціюється зі зниженням задоволеності життям і посиленням негативних емоцій. Посередницьку роль у цьому зв'язку можуть відігравати екстернальний локус контролю та підвищена схильність до заздрості у міжособистісних взаємодіях. Зокрема, у запропонованій китайськими дослідниками моделі екстернальний локус контролю сприяє зростанню морального відсторонення, яке, своєю чергою, знижує рівень про-соціальної поведінки й негативно впливає на психологічний

добробут. Моральне відсторонення пов'язане з посиленням негативних емоцій, погіршенням емоційного стану та втратою внутрішньої гармонії, тоді як просоціальна поведінка має позитивний вплив на психологічне й соціальне функціонування особистості [13]. Водночас інші дослідження показують, що зниження морального відсторонення під впливом суб'єктивного добробуту частково опосередковується зменшенням заздрості, а сам цей зв'язок модерується рисою чесності-скромності. Особи з високим рівнем суб'єктивного добробуту рідше вдаються до морального відсторонення, менше схильні до негативних соціальних порівнянь і заздрості, навіть у ситуаціях сприйнятої несправедливості. Натомість низький суб'єктивний добробут поєднується з фокусом на власних недоліках, посиленням заздрості та використанням морального відсторонення як механізму психологічного захисту. Цей ефект є більш вираженим у осіб із низьким рівнем чесності-скромності, тоді як у людей з високими показниками цієї риси щирість і відсутність прагнення до домінування самі по собі знижують імовірність морального відсторонення та пом'якшують негативний вплив заздрості на моральну поведінку [26].

А. Озарі та А. Горучу дослідили зв'язок між моральними переконаннями спортсменів у процесі прийняття рішень і їх психологічним добробутом. Вибірка охоплювала представників різних видів спорту, що дало змогу проаналізувати вплив моральних установок у різних спортивних контекстах. Психологічний добробут оцінювався за допомогою опитувальника задоволеності життям Е. Дінера, тоді як ставлення до моральних рішень включало підшкали, що відображали схильність до шахрайства, орієнтацію на перемогу та дотримання принципів чесної конкуренції. Результати засвідчили зворотний зв'язок між готовністю вдаватися до обману та рівнем психологічного добробуту спортсменів, а також пряий позитивний зв'язок між орієнтацією на чесну гру й вищою задоволеністю життям та загальним психологічним благополуччям. Отже, дотримання принципів чесної конкуренції виступає важливим чинником підтримання психологічного добробуту спортсменів [18].

У мета-аналізі М. Герінга та колег узагальнено результати 27 емпіричних досліджень, проведених у різних культурних контекстах, зокрема в країнах Сходу і Заходу, що дало змогу сформулювати багатовимірне уявлення про взаємозв'язок між моральною ідентичністю та психологічним добробутом. Отримані дані засвідчили наявність стабільного й статистично значущого позитивного зв'язку між рівнем розвитку моральної ідентичності та показниками психологічного функціонування й суб'єктивного благополуччя. Розвиток як внутрішніх, так і публічних компонентів моральної ідентичності пов'язаний із вищим рівнем позитивних емоцій, задоволеності життям, усвідомленням сенсу життя та самооцінки. Водночас величина цього зв'язку загалом не залежала від культурного контексту, хоча в колективістських культурах простежувалася тенденція до дещо сильнішого ефекту порівняно з індивідуалістичними суспільствами [11].

Висновки. Аналіз сучасних досліджень засвідчує, що психологічний добробут формується під впливом соціально-економічних, особистісних та ціннісно-мотиваційних чинників. Визначальну роль відіграють як об'єктивні умови життєдіяльності особистості (рівень матеріального забезпечення, соціально-економічна стабільність, доступ до соціальної підтримки), так і суб'єктивні ресурси, зокрема риси характеру, емоційна стабільність, здатність до саморегуляції. Узгоджені результати численних досліджень підтверджують, що індивідуальні відмінності у психологічному добробуті значною мірою зумовлюються стійкими особистісними характеристиками та способами інтерпретації життєвого досвіду. Особливе місце у структурі чинників психологічного добробуту посідають моральні детермінанти. Розвинена моральна ідентичність, інтерналізація моральних цінностей, орієнтація на чесну та просоціальну поведінку асоціюються з вищим

рівнем задоволеності життям, позитивним емоційним фоном та переживанням сенсу життя. Водночас моральне відсторонення виступає суттєвим чинником ризику, пов'язаним зі зниженням психологічного добробуту, посиленням негативних емоцій і порушенням внутрішньої цілісності особистості, особливо за умов екстернального локусу контролю та дефіциту соціальної підтримки. Попри те, що дослідження моральних чинників психологічного добробуту наразі залишаються відносно нечисленими, їхні результати є концептуально узгодженими та свідчать про високу наукову й прикладну значущість цього напрямку в сучасних соціокультурних умовах. Подальші дослідження доцільно спрямовувати на поглиблений аналіз механізмів взаємодії моральних, особистісних і соціальних чинників, а також на розробку комплексних програм психологічної підтримки й розвитку добробуту, орієнтованих на формування моральної ідентичності та просоціальних установок особистості.

Список використаної літератури

1. Anglim, J., Horwood, S., Smillie, L., Marrero, R., Wood, J. (2020). Predicting psychological and subjective well-being from personality: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*. Vol. 146 (4). P. 279–323.
2. Bradburn, N. (1969). The Structure of Psychological Well-Being. 1969, 332 p.
3. Brügggen, E., Hogreve, J., Holmlund, M., Kabadayi, S., Löfgren, M. (2017). Financial well-being: A conceptualization and research agenda. *Journal of Business Research*. Vol. 79. P. 228–237.
4. Chisale, E., Phiri, F. (2022). PERMA Model and Mental Health Practice. *Asian Journal of Pharmacy Nursing and Medical Sciences*. Vol. 10 (2). P. 21–24.
5. Cloninger, C. (2004). Feeling good: The science of well-being. New York, NY: Oxford University Press, 374 p.
6. Cui, P., Mao, Y., Shen, Y., Ma, J. (2021). Moral Identity and Subjective Well Being: The Mediating Role of Identity Commitment Quality. *International Journal of Environmental Research and Public Health (IJERPH)*. Vol. 18. DOI: 10.3390/ijerph18189795.
7. Diener, E. (1984) Subjective well-being. *Psychological Bulletin*. Vol. 95. P. 542–575.
8. Dittmar, H., Bond, R., Hurst, M., Kasser, T. (2014). The relationship between materialism and personal well-being: A meta-analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*. Vol. 107 (5). P. 879–924.
9. Easterlin, R., McVey, L., Switek, M., Zweig, J. (2010). The happiness-income paradox revisited. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. Vol. 107. P. 22463–22468.
10. Garcia, D., Moradi, S., Amato, C., Granjard, A., Cloninger, K. (2018). Well-Being and Moral Identity. *PsyCh Journal*. Vol. 7 (1). P. 53–54.
11. Goering, M., Espinoza, C., Mercier, A., Eason, E., Johnson, C., Richter, C. (2024). Moral identity in relation to emotional well-being: a meta-analysis. *Frontiers in Psychology*. Vol. 15. DOI: 10.3389/fpsyg.2024.1346732.
12. Grosz, M., Schwartz, S., Lechner, C. (2021). The longitudinal interplay between personal values and subjective well-being: A registered report. *European Journal of Personality*. Vol. 35 (6). P. 881–897.
13. Guo, Q., Guo, Y., Qiao, X., Leng, J., Lv, Y. (2021). Chance locus of control predicts moral disengagement which decreases well-being. *Personality and Individual Differences*. Vol. 171 (4). DOI: 10.1016/j.paid.2020.110489.
14. Hower, J., Bush, H., Kartner, J. (2011). Self-regulation and Well-being: The Influence of Identity and Motives. *European Journal of Personality*. Vol. 25. P. 211–224.
15. Hui, B., Ng, J., Berzaghi, E., Cunningham-Amo, L., Kogan, A. (2020). Rewards of kindness? A meta-analysis of the link between prosociality and well-being. *Psychological Bulletin*. Vol. 146 (12). P. 1084–1116.

16. Kahneman, D., Deaton, A. (2010). High income improves evaluation of life but not emotional well-being. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. Vol. 107 (38). P. 16489–16493.
17. Mann, F., DeYoung, C., Tiberius, V., Krueger, R. (2021). Stability and well being: Associations among the Big Five domains, metatraits, and three kinds of well being in a large sample. *Journal of Personality*. Vol. 89 (4). P. 720–737.
18. Ozsari, A., Gorucu, A. (2023). Moral decision-making attitude and psychological well-being: reflections from various sports branches. *Physical Education of Students*. Vol. 27 (5). P. 294–302.
19. Ryan, R., Deci, E. (2002). Overview of self-determination theory: An organismic dialectical perspective. In Deci E. & Ryan R. (Eds.), *Handbook of self-determination research*. P. 3–33.
20. Ryff, C. (1995). Psychological well-being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*. Vol. 4 (4). P. 99–104.
21. Shields, M., Price, S. (2005). Exploring the Economic and Social Determinants of Psychological Well-Being and Perceived Social Support in England. *Journal of the Royal Statistical Society Series A: Statistics in Society*. Vol. 168 (3). P. 513–537.
22. Sortheix, F., Schwartz, S. (2017). Values that Underlie and Undermine Well Being: Variability Across Countries. *European Journal of Personality*. Vol. 31 (2). P. 187–201.
23. Steger, M., Kashdan, T. (2013). The unbearable lightness of meaning: Well-being and unstable meaning in life. *The Journal of Positive Psychology*. Vol. 8 (2). P. 103–115.
24. Stevenson, B., Wolfers, J. (2013). Subjective Well-Being and Income: Is There Any Evidence of Satiation? *American Economic Review: Papers & Proceedings*. Vol. 103 (3). P. 598–604.
25. Xu, X., et al. (2022). Good Personality and Subjective Well-Being: Presence of Meaning in Life and Perceived Social Support as Mediators. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. DOI: 10.3390/ijerph192114028.
26. Zhao, H., Zhang, H., He, W., Chen, N. (2020). Subjective well-being and moral disengagement in Chinese youths: The mediating role of malicious envy and the moderating role of Honesty-Humility. *Children and Youth Services Review*. Vol. 119. DOI: 10.1016/j.childyouth.2020.105655.

FACTORS OF PSYCHOLOGICAL WELL-BEING: THE ROLE OF MORAL DETERMINANTS

Oleksandr Krupnik

*Ivan Franko National University of Lviv,
1 Universytetska St., Lviv, Ukraine, 79000
<https://orcid.org/0009-0005-4551-0164>
e-mail: oleksandr.krupnik@lnu.edu.ua*

The article is devoted to the analysis of factors of psychological well-being of the individual in the context of contemporary psychological research. The aim of the paper is to generalize the results of scientific studies focused on identifying the socio economic, personality, value-based, and moral determinants of psychological well-being. Hedonic and eudaimonic approaches to the study of this phenomenon are examined, as represented in the works of N. Bradburn, E. Diener, M. Seligman, C. Ryff, R. Ryan, and E. Deci, among others, which emphasize the role of both external living conditions and internal personal resources. The findings of studies by M. Shields and S. Price, D. Kahneman and A. Deaton, R. Easterlin, as well as B. Stevenson and J. Wolfers are analyzed, demonstrating the significant impact of socio-economic factors, income, and subjective financial well-being on psychological well-being. Special attention is paid to personality factors: based on meta-analyses by J. Anglim and syntheses by F. Mann and colleagues, the role of personality traits, the metatraits of Stability and Plasticity, and self-regulation in maintaining

well-being is elucidated. The contribution of value orientations and prosocial behavior is analyzed using data from cross-cultural studies by F. Sortheix and S. Schwartz, M. Grosz and C. Lechner, as well as the review by H. Dittmar and co-authors. A central place in the article is occupied by the analysis of moral factors of psychological well-being. The results of studies by X. Xu and colleagues, D. Garcia, P. Cui, A. Ozsari and A. Gorucu, as well as the meta-analysis by M. Goering, are summarized, indicating a stable positive relationship between moral identity, prosocial orientation, and indicators of subjective and eudaimonic well-being, as well as a negative impact of moral disengagement on psychological well-being. The article concludes by emphasizing the relevance of further research on moral factors as a promising direction in psychological science.

Key words: psychological well-being, factors of psychological well-being, moral identity, moral character, moral disengagement.

Дата першого надходження статті до видання: 18.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 19.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026